

Keuzes maken en een eigenaar met mandaat

'Het onderwijs wordt met regelmaat gevraagd bij te dragen aan het ontwikkelen van competenties die betrekking hebben op maatschappelijke thema's zoals het milieu, radicalisering, mensenrechten, actief burgerschap, gezonde leefstijl of omgaan met geld. Van het onderwijs wordt veel verwacht. Maar een schoolweek telt niet meer dan zo'n dertig uren. (39)

Er moeten dus keuzes gemaakt worden: door de landelijke overheid, door de school, en door docenten voor de invulling van hun lestijd. Bedenk daarbij wel dat er op dit moment onvoldoende burgerschapsonderwijs wordt gegeven. Bij het maken van keuzes moet dus niet alleen de vraag worden beantwoord welke burgerschapsdoelen meer of minder aandacht moeten krijgen. Scholen moeten zich ook afvragen of het elders in het curriculum wellicht een onsje minder kan. Meer aandacht voor burgerschapsonderwijs betekent ook minder aandacht voor iets anders, anders dreigt overlading van het curriculum.

Dat gezegd hebbende: scholen moeten ook keuzes maken binnen het kader van burgerschapsonderwijs. En bestaande vakken en leergebieden kunnen in dat onderwijs een belangrijke rol spelen. De vorige paragraaf kunt u opvatten als een aantal tips voor scholen en leraren om tot die keuzes te komen.

We zetten ze hieronder op een rij en vullen ze aan met een aantal vervolgstappen:

1. Kies burgerschapsdoelen op basis van de visie van de school en die van de landelijke overheid. Heeft de school nog geen duidelijke visie? Zorg dan eerst dat die er komt.
2. Bedenk welke aspecten of dimensies van burgerschap onderdeel uitmaken van jullie burgerschapsonderwijs. Om de waarden van de democratische rechtsstaat kun je niet heen als je aan de wettelijke eisen wilt voldoen, maar of je kennis van lokale tradities tot burgerschap rekent mag de school zelf bepalen.
3. Bedenk waar de school nadruk op wil leggen: bevordert de school kennis, vaardigheden, houdingen en/of waarden en in welke onderlinge verhouding? En om welke kennis, vaardigheden, houdingen en waarden gaat het dan?
4. Bepaal wat leerlingen binnen dit kader zelf kunnen kiezen en ontwikkelen. Welke persoonlijke burgerschapsdoelen hebben of ontwikkelen zij en welke kennis of vaardigheden zijn daarvoor nodig?
5. Als u op basis daarvan een aantal doelen en inhouden kiest, dan kunt u die inzetten als uw 'burgerschapsbril'. U weet nu immers welke doelen u met het burgerschapsonderwijs wilt bereiken en welke inhouden volgens u in het burgerschapsonderwijs aan de orde moeten

komen. Nu kunt u aan het burgerschaps-curriculum gaan bouwen. U bepaalt:

- Welke inhouden en doelen waar in het curriculum al aan bod komen.
- Welke inhouden en doelen gemakkelijk aan het curriculum van bestaande vakken of leergebieden kunnen worden toegevoegd.
- Welke inhouden en doelen geen logische plek hebben in het curriculum van bestaande vakken of leergebieden en dus op een andere manier aan bod moeten komen.

6. Als de school dit allemaal op een rij heeft, ontstaat er niet als vanzelf een doorlopende leerlijn burgerschap. Als inhoud A aan bod komt in klas 4 bij Nederlands en inhoud B bij geschiedenis in klas 2, dan is dat mooi. Maar als blijkt dat B eigenlijk vooraf moet gaan aan A, dan is de puzzel niet direct te leggen. Een school zou dus eerst moeten inventariseren welke elementen bij 5a, 5b en 5c naar voren komen om dan samen met alle betrokken secties te gaan puzzelen op de ideale lijn.

Om er niet direct een levenswerk van te maken kan uw school beginnen met een leerlijn voor een bepaald aspect van burgerschap, zoals democratie of aandacht voor diversiteit.

7. Bepaal wie de eigenaar van de leerlijn is en geef deze functionaris voldoende mandaat en middelen.

Noten

(39) Folmer, E. Koopmans- van Noorel, A & Kuiper W. (red.) (2017), *Curriculumspiegel* 2017. Enschede: SLO. (p.146)